

Лектор дисципліни

Контактна інформація
лектора (e-mail)
Сторінка дисципліни на
moodle.nati.org.ua

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ
«МОРФОЛОГІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН»

Ступінь вищої освіти – Бакалавр
Спеціальність 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
Освітня програма Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
Рік навчання 1, семестр 1,2
Форма навчання денна
Кількість кредитів ЄКТС 3
Мова викладання українська
Брюхачова Інна Дмитрівна,
кандидат сільськогосподарських наук, старший викладач кафедри
Inna_b89@ukr.net
<http://moodle.nati.org.ua/course/view.php?id=804>

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – морфологія сільськогосподарських тварин є базовою для опанування прикладних дисциплін, які формують фахівців з технології виробництва і переробки продукції тваринництва. Вона формує знання та уміння щодо загальних принципів будови тіла сільськогосподарських тварин на різних рівнях структурної організації – клітинному, тканинному та органному, а також особливостей будови окремих органів та їх систем і апаратів у різних видів тварин у зв'язку умовами утримання, годівлі, віком тварин тощо.

Завдання дисципліни – полягає у вивченні будови і розвиток статевих клітин, ранні стадії ембріогенезу хребетних тварин та виробляє у студентів вміння знаходити окремі органи і їх частини, зокрема і у живих тварин під час бонітування, визначення екстер'єру, рівня вгодованості, проведення промірів певних частин та ділянок тіла, тощо. Дисципліна створює уяву про організм, як єдине ціле, а його будова вивчається у взаємозв'язку органів, їх апаратів і систем, взаємозумовленості будови і функції, а також роз- витку органів, їх апаратів і систем та всього організму в онто- і філогенезі.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 10. Здатність застосовувати знання морфології, фізіології та біохімії різних видів тварин для реалізації ефективних технологій виробництва і переробки їх продукції.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 16. Впроваджувати і використовувати на практиці науково обґрунтовані технології виробництва і переробки продукції тваринництва.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції/лабораторні)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
Модуль 1				
Тема 1. Морфологія як наука, її значення та місце серед інших біологічних дисциплін	2/2	Знати, що собою являє наука морфологія. Розуміти місце морфології серед інших біологічних наук. Розуміти чим морфологія відрізняється від інших біологічних наук.	Виконання самостійної роботи	5 балів

<p>Тема 2. Поняття про організм та основні принципи будови організму вищих хребетних, системи та апарати органів. Загальні анатомічні терміни.</p>	<p>2/2</p>	<p>Знати частини та ділянки тіла сільськогосподарських тварин і птиці. Розуміти загальні анатомічні терміни. Розрізняти площини та напрями, за якими визначають топографію органів, їх частин та частин тіла. Застосовувати (використовувати) набуті знання під час майбутньої практичної діяльності.</p>	<p>Здача лабораторної роботи. Виконання самостійної роботи</p>	<p>5 балів</p>
<p>Тема 3. Скелет та його складові. Загальна будова хребця. Особливості будови шийних, грудних, поперекових, крижових та хвостових хребців</p>	<p>2/2</p>	<p>Знати будову скелету та поділ його на відділи. Знати загальну будову хребця. Вміти відрізнити хребці різних відділів хребта. Аналізувати особливості будови різних хребців. Розрізняти шийні, грудні, поперекові, крижові та хвостові хребці. Застосовувати (використовувати) набуті знання під час майбутньої практичної діяльності.</p>	<p>Виконання самостійної роботи</p>	<p>5 балів</p>
<p>Тема 4. Загальні закономірності будови кінцівок вищих хребетних. Особливості будови та кількість кісток поясу, стилоподію, зейгоподію та автоподію грудної і тазової кінцівок грудної і тазової кінцівок</p>	<p>2/2</p>	<p>Знати загальні закономірності будови кінцівок свійських тварин та особливості будови кісток грудної і тазової кінцівок свійських ссавців. Вміти відрізнити окремі кістки грудної і тазової кінцівок великої рогатої худоби, коня і свині. Аналізувати подібність та відмінності будови ланок (поясу, стилоподію, зейгоподію та автоподію) і кісток грудної та тазової кінцівок ссавців. Розуміти послідовність розміщення кісток</p>	<p>Виконання самостійної роботи</p>	<p>5 балів</p>

<p>Тема 5. Загальні закономірності будови черепа свійських тварин та птахів. Особливості будови кісток лицевого і мозкового відділів черепа.</p>	<p>2/2</p>	<p>Знати загальні закономірності особливості будови та топографії кісток лицевого і мозкового відділів черепа. Вміти визначати до якого відділу черепавідноситься та чи інша кістка. Аналізувати функціональне призначення кісток черепа. Розрізняти черепи різних видів свійських тварин. Застосовувати (використовувати) набуті знання під час майбутньої практичної діяльності.</p>	<p>Здача лабораторно і роботи Виконання самостійної роботи</p>	<p>5 балів</p>
<p>Тема 6. З'єднання кісток скелета. Загальна характеристика суглобів кінцівок та осьового скелета</p>	<p>2/2</p>	<p>Знати загальну суглобів кінцівок та осьового скелета, яким кістками вони утворені та послідовність їх розміщення. Вміти визначати розташування суглобів кінцівок і осьового скелета на препаратах та живих тваринах. Аналізувати відмінності будови перервних з'єднань кісток (суглобів) та неперервних з'єднань або зрощень. Розуміти яким чином кістки скелета з'єднуються між собою. Розрізняти види сполучень та основні компоненти сполучення кісток. Застосовувати (використовувати) набуті знання під час майбутньої практичної діяльності.</p>	<p>Здача лабораторно і роботи Виконання самостійної роботи</p>	<p>5 балів</p>

<p>Тема 7. Загальна характеристика м'язової системи. М'язи поясу грудної кінцівки, тулуба та голови. М'язи грудної і тазової кінцівки</p>	<p>2/2</p>	<p>Знати загальну будову та характеристикускелетних м'язів. Вміти визначати на тушах забитих тварин та на живих тваринахмісця розташування окремих м'язів і їх функціональних груп. Аналізувати зв'язок топографії м'яза, точок його фіксації з його функцією. Розуміти принципи поділу м'язів на групи їх функцію під час статички і динаміки. Розрізняти окремі найбільші м'язи (їх групи) тулуба та кінцівок. Застосовувати (використовувати) набуті знання під час майбутньої практичної діяльності.</p>	<p>Підсумкова модульна контрольна робо-та у формі написання тестів Виконання самостійної роботи</p>	<p>5 балів</p>
<p>Модуль 2</p>				
<p>Тема 1. Шкіра та їїпохідні. Будова шкіри та її роговихі залозистих похід-них</p>	<p>2/2</p>	<p>Знати будову шкіри та її рогових і залозистих похідних Вміти визначати рогові і залозисті похіднішкіри на живих тваринах. Аналізувати відмінності будови різних рогових і залозистих похідних шкіри. Розуміти призначення рогових і залозистих похідних шкіри. Застосовувати (використовувати) набуті</p>	<p>Здача лабораторно і роботи Виконання самостійної роботи</p>	<p>4 балів</p>
<p>Тема 2. Загальна характеристика нутрощів. Особливості будови органів дихального апарату</p>	<p>2/2</p>	<p>Знати закономірності розміщення та особливості будови органів дихального апарату Вміти відрізняти окремі органи дихального апарату. Розуміти послідовність розміщення органів дихального апарату. Розрізняти відмінності будови легень урізних видів свійських тварин. Застосовувати (використовувати) набуті знання під час майбутньої практичної діяльності.</p>	<p>Здача лабораторно і роботи Виконання самостійної роботи</p>	<p>4 балів</p>

<p>Тема 3. Особливості будови органів травного апарату. Ротова порожнина, слинні залози, глотка. Язик, м'язи язика та під'язикового апарату. Передня, середня та задня кишка сільськогосподарських тварин</p>	<p>2/2</p>	<p>Знати особливості будови та топографії органів головної, передньої, середньої та задньої кишок сільськогосподарських тварин. Вміти відрізнити окремі органи травного апарату. Аналізувати зв'язок між будовою, топографією та функціональним призначенням окремих органів травного апарату. Розуміти топографію органів травного апарату. Розрізнити відмінності будови окремих органів травного апарату у різних видів тварин. Застосовувати набуті знання під час майбутньої практичної діяльності.</p>	<p>Здача лабораторної роботи Виконання самостійної роботи</p>	<p>4 балів</p>
<p>Тема 4. Особливості будови органів сечовиділення</p>	<p>2/2</p>	<p>Знати особливості будови та послідовність розміщення органів сечовиділення свійських ссавців. Вміти відрізнити та характеризувати окремі органи сечовиділення. Розуміти зв'язок між будовою, топографією та призначенням окремих органів сечовиділення. Розрізнити окремі органи сечовиділення (нирки) різних видів сільськогосподарських тварин. Застосовувати (використовувати) набуті знання під час майбутньої практичної діяльності.</p>	<p>Здача лабораторної роботи Виконання самостійної роботи</p>	<p>4 балів</p>
<p>Тема 5. Особливості будови органів розмноження самців та самок</p>	<p>2/2</p>	<p>Знати особливості будови та послідовність розміщення органів розмноження самців та самок сільськогосподарських тварин. Вміти відрізнити та характеризувати окремі органи розмноження самців та самок сільськогосподарських тварин. Розуміти зв'язок між будовою, топографією та призначенням окремих органів розмноження самців</p>	<p>Здача лабораторної роботи Виконання самостійної роботи</p>	<p>4 балів</p>

		та самок. Розрізняти окремі органи розмноження різних видів сільськогосподарських тварин		
Тема 6. Серцево- судинна та ендокринна системи. Артерії та вени тулуба, грудної і тазової кінцівок та нутрощів	2/2	Знати загальні закономірності будови серцево-судинної системи, будову серця та розміщення магістральних судин тулуба, шиї, голови, кінцівок і нутрощів. Вміти відрізняти основні судини організму сільськогосподарських тварин. Розуміти загальні принципи кровопостачання органів, частин та ділянок тіла організму тварин, склад та будову ендокринної системи. Уявляти загальну схему судинної системи великого і малого кіл кровообігу дорослих тварин та плодів, будову серця та закономірності галуження кровоносних і лімфатичних судин голови, тулуба і кінцівок. Розрізняти трупах чи тушах тварин венита артерії. Застосовувати (використовувати) набуті знання під час майбутньої практичної діяльності.	Здача лабораторно і роботи Виконання самостійної роботи	4 балів
Тема 7. Нервова система. Спинно- мозкові та черепні нерви	2/2	Знати загальні закономірності будови та топографії спинного і головного мозку. Вміти відрізнити на трупі чи туші тварин нерви, артерії та вени. Розуміти закономірності галуження спинномозкових та черепних нервів. Уявляти схему будови головного і спинного мозку, центральної і периферичної нервової системи та розуміти принцип їх діяльності і галуження спинномозкових та черепних нервів. Розрізняти відмінності будови та топографії соматичної і автономної нервової системи. Застосовувати (використовувати) набуті	Здача лабораторно і роботи Виконання самостійної роботи	5 балів

		знання під час майбутньої практичної діяльності.		
Тема 8. Аналізатори та анатомія птахів	2/2	Знати будову та топографію органів чуття (зокрема органа зору, його допоміжних та захисних органів, органа слуху і рівноваги та інших), склад аналізаторів, а також анатомію птахів. Уявляти загальні принципи будови органів чуттів та топографію окремих їх ланок. Вміти визначати на препаратах чи на тру-пах птахів їх органи. Аналізувати та розрізняти загальні риси і відмінності будови організму птахів та ссавців. Розуміти відмінності між органами чуття	Підсумкова модульна контрольна робота у формі написання тестів Виконання самостійної роботи	5 балів
Всього за семестр				70
Екзамен				30
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дед-лайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПО КУРСУ

1. Іванов В.О., Костюк В.К., Самойлюк В.В. Морфологія сільськогосподарських тварин. Київ: Олді Плюс. 2020, 192 с.
2. Костюк В. К. Анатомія свійських тварин (Комплект кодопосібників): Навчальний посібник. К.: Аграрна освіта, 2003. 182 с.
3. Костюк В.К. Анатомія тварин як наука. Анатомічні терміни. Загальне поняття про скелет: Відеозаняття <https://www.youtube.com/watch?v=L8rujQa7nCc>
4. Костюк В.К. Будова хребця свійських тварин: Відеозаняття https://www.youtube.com/watch?v=ANC2DmU_NOY
5. Костюк В.К., Дишлюк Н.В. Тестові завдання з морфології сільськогосподарських тварин : [навчальний посібник] / В.К.Костюк, Н.В.Дишлюк: За ред. В.К.Костюка. – Київ : Аграр Медіа Груп, 2017. – 235 с.

Гарант освітньої програми

Інна БРІЮХАЧОВА